

A d-mező fémei – a vascsoport - középszint

A vas mechanikailag kemény fémnek tekinthető.	
A vas elektronegativitása közepes .	
A vas negatív standardpotenciálú fém.	
A vas a levegőn korrodálódik , mert a felületén a kialakuló oxidréteg szivacsos szerkezetű és nem védi meg .	
A tömény oxidáló savak (tömény kénsav és salétromsav) a vasat passziválják.	
A vas tömény oxidáló hatású savakban (tömény kénsav és salétromsav) passziválódik .	
Mit jelent, hogy egy fém tömény oxidáló savak hatására passziválódik?	Az oxidáló sav hatására a védő oxidréteg tömörre válik. A passzivált fém ezután híg savban sem oldható már fel.
A vas híg ásványi savakkal reagál, mert negatív standardpotenciálú fém.	
A vas híg ásványi savakkal reagál , mert negatív standardpotenciálú fém.	
A vas híg savakból milyen gázt fejleszt?	Hidrogént.
A vas oxigénnel való reakciója (egyenlet)	$4 \text{ Fe} + 3 \text{ O}_2 \rightarrow 2 \text{ Fe}_2\text{O}_3$ Megjegyzés: a vas erős oxidálószerekkel való reakciója során (pl. klór, oxigén) Fe^{3+} ionokat alkot
A vas oxigénnel való reakciójában keletkező termék neve	vas(III)-oxid
A vas és a kén reakciója (egyenlet)	$\text{Fe} + \text{S} \rightarrow \text{FeS}$
A vas és a klór reakciója (egyenlet)	$2 \text{ Fe} + 3 \text{ Cl}_2 = 2 \text{ FeCl}_3$ Megjegyzés: a vas erős oxidálószerekkel való reakciója során (pl. klór, oxigén) Fe^{3+} ionokat alkot
A vas klórral való reakciójában keletkező termék neve	vas(III)-klorid
A vas és sósav reakciója (egyenlet)	$\text{Fe} + 2 \text{ HCl} \rightarrow \text{FeCl}_2 + \text{H}_2$ Megjegyzés: a reakció során Fe^{2+} -ionok keletkeznek, mely a levegő oxigénjének hatására állás közben Fe^{3+} -ionokká oxidálódnak
A vas és a híg kénsav reakciója	$\text{Fe} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{FeSO}_4 + \text{H}_2$
A hidratált Fe^{2+} színe zöld	
A hidratált Fe^{3+} színe sárga	
A vas(II)-ionokat tartalmazó oldatok színe levegőn állva halványzöldből sárgás színűvé válik, mert a levegő oxigénje vas(III)-ionokká oxidálja a vas(II)-ionokat .	

A Fe^{2+} ionoknak fontos élettani szerepük van, például a hemoglobin hem részében találhatóak meg, a vörösvértestek oxigénszállításáért felelősek.	
A vas fontos része az úgynevezett citokróm enzimeknek is, amelyek az ember energianyerő és tároló folyamataiban vesznek részt.	
A vas elemi állapotban ritkán található meg a Földön, de számos vasérc fellelhető a Földön.	
A vasgyártáshoz négyféle alapanyagra van szükség: vasérc, koks, levegő, salakképző anyag (általában mészkő).	
A vasgyártás során felülről adagolják a vasérc, a koks és a salakképző keverékét; alulról vezetik be a forró levegőt.	
A vasgyártás során felülről adagolják a vasérc, a koks és a salakképző keverékét; alulról vezetik be a forró levegőt.	
A koks szerepe a nagykohóban	redukálószer, tüzelőanyag, ötvözőanyag
A salakképző szerepe a nagykohóban a vasérc meddőkőzetével való reakció.	Megjegyzés: a meddőkőzetet a vasérc vasat nem tartalmazó szennyezései alkotják
A koks (szén) égése a nagykohóban (egyenlet)	$\text{C} + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2$
A kohó alsó részében elég magas a hőmérséklet az oxigén és a vas-oxid reakciójához.	
Az koks és a vas(III)-oxid reakciója (egyenlet)	$\text{Fe}_2\text{O}_3 + 3 \text{C} \rightarrow 2 \text{Fe} + 3 \text{CO}$
A kohó alján megy végbe a vas-oxid és a koks reakciója, a szén-dioxid szénmonoxiddá való redukciója és a salakképződés is.	
A salakképződés reakciója a nagykohóban (egyenlet)	$\text{CaCO}_3 + \text{SiO}_2 \rightarrow \text{CaSiO}_3 + \text{CO}_2$
A nagykohó alján a szén-dioxid szénmonoxiddá redukálódik (egyenlet)	$\text{C} + \text{CO}_2 \rightarrow 2 \text{CO}$
A kohó középső harmadában a szén-monoxid redukálja a vasércet.	
A szén-monoxid és a vasérc reakciója (egyenlet)	$\text{Fe}_2\text{O}_3 + 3 \text{CO} \rightarrow 2 \text{Fe} + 3 \text{CO}_2$
Az olvadt nyersvas a kohó aljában gyűlik össze.	
A nyersvas tetején összegyűlő salak megvédi azt az oxidációtól.	
A torokgáz a kohó tetején áramlik ki.	
A torokgáz éghető , ezzel melegítik elő a levegőt.	

A torokgáz éghető, ezzel melegítik elő a levegőt.	
A nyersvas széntartalma 3-4% körüli, az acélgyártás során ezt csökkentik.	
Az acélgyártás célja a nyersvas széntartalmának csökkentése.	
Az acélgyártás során forró oxigént vagy forró levegőt használnak, hogy a nyersvasból a szén egy részét szén-dioxiddá alakítsák és így acél lesz a nyersvasból.	
Az acél mechanikai tulajdonságai a nyersvashoz képest	rugalmasabb, szívósabb, nem törékeny
Az acél mechanikai tulajdonságait hőkezeléssel lehet tovább javítani.	
Az acél kémiai ellenállóképességét ötvözéssel lehet javítani.	

A d-mező fémei – a vas csoport – emelt szint

A vas csoport elemei ferromágnesesek , vagyis mágneses mező hatására maguk is mágnesessé válnak és a mező eltávolítása után is azok maradnak.	
A vas csoport elemei ferromágnesesek, vagyis mágneses mező hatására maguk is mágnesessé válnak és a mező eltávolítása után is azok maradnak.	
A vas közönséges körülmények között tércentráltnak kristályosodik, ezért nem lehet szobahőmérsékleten megmunkálni.	
A vörösen izzó vas lapcentráltnak kristályosodik, mely lehetővé teszi a vas megmunkálását magas hőmérsékleten.	
A kobalt levegőn nem korrodálódik , mert felületén védő oxidréteg alakul ki.	
A nikkellevegőn nem korrodálódik , mert felületén védő oxidréteg alakul ki.	
A kobalt és a nikkellelektronegativitása a vaséhoz hasonlóan közepes.	
A kobalt és a nikkellevek híg ásványi savakkal reagálnak, mert negatív standardpotenciálú fémek.	
A kobalt és a nikkellevek híg savakból milyen gázt fejleszt?	Hidrogént.

A kobalt és a nikkeltömény oxidáló hatású savakban (tömény kénsav és salétromsav) passzíválódnak.	Megjegyzés: a vashoz hasonlóan
A kobalt és a nikkelt oxidációs száma +2 a nemfémeselemekkel alkotott vegyületeikben.	
A vas lehetséges oxidációs számai vegyületeiben	+2, +3
A kobalt és a kén reakciója (egyenlet)	$\text{Co} + \text{S} \rightarrow \text{CoS}$
A nikkelt és a kén reakciója (egyenlet)	$\text{Ni} + \text{S} \rightarrow \text{NiS}$
A kobalt és híg sósav reakciója (egyenlet)	$\text{Co} + 2 \text{HCl} \rightarrow \text{CoCl}_2 + \text{H}_2$
A kobalt és híg kénsav reakciója (egyenlet)	$\text{Co} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{CoSO}_4 + \text{H}_2$
A nikkelt és híg sósav reakciója (egyenlet)	$\text{Ni} + 2 \text{HCl} \rightarrow \text{NiCl}_2 + \text{H}_2$
A nikkelt és híg kénsav reakciója (egyenlet)	$\text{Ni} + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{NiSO}_4 + \text{H}_2$
A kobalt ion képlete Co²⁺	
A nikkelt ion képlete Ni²⁺	
A vízmentes Co ²⁺ színe kék.	
A hidratált Co ²⁺ színe rózsaszín.	
A Ni ²⁺ színe almazöld.	
A nikkelt ötvözőanyagként használják fel, de néhány ember allergiás lehet rá.	
A kobalt vegyületei károsak az emberei szervezetre, rákkeltőek.	